

НАУКОВІ ШКОЛИ В СУХОМЛІНІСТИЦІ

Чабан О.В.

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту
імені проф. Є. Петухова

Херсонського державного університету

Ребенок С.Ю.

вчитель-методист Херсонської гімназії №6
Херсонської міської ради

Останнім часом увага науковців сконцентрована навколо проблеми виникнення, становлення та розвитку шкіл у науці взагалі і в педагогіці зокрема. Пояснення знаходимо в потребі вивчення генези наукових ідей, історії створення окремих наукових галузей і напрямів.

У 90-ті роки ХХ ст., за визначенням академіка О.Савченко, сформувався напрям в історії педагогіки – “сухомліністика”, який, спираючись на творчий доробок В.Сухомлинського, досліджує і поширює його спадщину, підтримує досвід реалізації й розвиток його ідей в Україні та за її межами. Він об'єднав передусім педагогів з України, а також з Росії, Вірменії, Греції, Китаю, Німеччини та інших країн. У рамках цього напрямку швидкими темпами зростає кількість публікацій, у яких висвітлено життя, діяльність та окремі аспекти педагогічної системи В.Сухомлинського. Розгортання предметного поля педагогічної науки в цьому аспекті зумовило необхідність їх систематизації, а також проведення педагогічного аналізу, що сприятиме визначенню місця цих досліджень у сухомліністиці, встановленню напрямів подальшого вивчення спадщини В.Сухомлинського. Розв'язати ці завдання можливо шляхом проведення історико-педагогічного пошуку, що стає невід'ємною складовою загальнопедагогічних досліджень.

Аналіз наукових праць вітчизняних педагогів, присвячених вивченню педагогічної системи В.Сухомлинського, дозволяє простежити загальні тенденції розгляду педагогічних поглядів В.Сухомлинського та його внеску у вітчизняну і світову педагогічну скарбницю.

Численні дослідження педагогічної системи В.Сухомлинського, його практичної діяльності привели до групування педагогів навколо імені та

спадщини Василя Олександровича, які ми представляємо як наукові школи, серед них виділяємо: Уманська наукова школа (Уманський державний педагогічний університет ім. П.Тичини), Київська наукова школа при лабораторії історії педагогіки Інституту педагогіки АПН України, наукова школа Української асоціації Василя Сухомлинського, а також наукова школа Уральської асоціації В.Сухомлинського.

Наукова школа в історіографії являє собою “колектив дослідників, об’єднаних спільною проблематикою, єдиними методологічними принципами, концепціями, які гуртуються навколо певної організаційної структури (кафедри, наукового товариства, історичного часопису тощо)” [1, с.39]. Характерною ознакою даної форми колективної творчої діяльності є наявність вчителя і учнів, що забезпечує спадковість ідей. Разом з цим наукова школа стає інструментом вивчення процесу наукового пізнання, що у кожного автора набуває власного змісту. Використання поняття “наукова школа” як засобу пізнання історіографічного процесу дозволяє констатувати про наявність чинників, які відображають склад, роль, місце, функції колективної творчої діяльності в історико-педагогічній науці. Саме ці компоненти сприяють виокремленню закономірностей діяльності наукових шкіл.

Найрепрезентативнішою є діяльність таких наукових шкіл: Київської, Уманської, Української асоціації Василя Сухомлинського і Уральської асоціації В.Сухомлинського.

Уманська наукова школа, створена в 90-х рр. ХХ ст. при лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа ХХІ ст.”, очолювана доктором педагогічних наук, професором, академіком АПН України В.Кузем. Діяльність Уманської наукової школи спрямована на вивчення педагогічної системи В.Сухомлинського шляхом долучення студентів, аспірантів, учителів до наукової роботи, написання дисертаційних досліджень, присвячених окремим аспектам творчої спадщини Василя Олександровича.

Характерними особливостями Уманської наукової школи є практична орієнтованість досліджень спадщини Василя Олександровича з

експериментальним упровадженням його ідей у практику роботи сучасної школи (чи вузу) та написання праць компаративного характеру, коли ідеї та система В.Сухомлинського порівнюються зі спадщиною С.Френе, Я.Корчака та ін.

Київська наукова школа при лабораторії історії педагогіки Інституту педагогіки АПН України. Ще на початку 80-х рр. при лабораторії історії педагогіки Інституту педагогіки АПН України Н.Калініченко, Л.Бондар, М.Антонець започаткували дослідження спадщини В.Сухомлинського, найбільший пік активності її припадав на початок ХХІ ст. Характерною особливістю її діяльності є органічне поєднання різних форм роботи: керівництво дисертаційними дослідженнями пошукувачів із різних регіонів України з власною науковою роботою та звернення до аналізу виховних аспектів педагогічної спадщини В.Сухомлинського.

Наукова школа Української асоціації Василя Сухомлинського на чолі з академіком О.Савченко. Ця громадська організація поширює та розвиває ідеї педагога серед українських освітян через розгляд актуальних проблем сьогоденної школи та педагогіки. Основною формою роботи наукової школи Української асоціації Василя Сухомлинського є проведення Всеукраїнських і Міжнародних педагогічних читань “Василь Сухомлинський і сучасність”, що й визначає особливості її діяльності – колективний характер роботи та зосередження уваги на актуальних проблемах роботи сучасної освіти – початкової, середньої, вищої, діяльності вчителя тощо.

Російська сухомлиністика представлена діяльністю *Уральської асоціації В.Сухомлинського*, очолювана ученицею Василя Олександровича, професором В.Риндак. Під її керівництвом написано й захищено дисертаційні дослідження.

Починаючи з 90-х рр. ХХ ст. наукові школи української та російської сухомлиністики розвиваються окремо, хоча наявна спільна тенденція до об'єктивної оцінки основних положень педагогічної системи В.Сухомлинського.

Звернення до педагогічної спадщини В.Сухомлинського, розгляд його педагогічної системи, наявність наукових шкіл, їх активна діяльність, як наукова, так і просвітницька свідчать про плідність і перспективність цього напрямку досліджень не лише в структурі історико-педагогічної науки, а й значущість для розв'язання актуальних проблем сучасної освітньої та виховної практики.

Проведений нами аналітичний огляд, дозволив виділити у сухомлиністиці як окремому напрямі історії педагогіки наявність наукових шкіл, в яких розвиваються нові ідеї, здійснюються відкриття, виокремлюються нові напрями.

Список використаних джерел:

1. Колесник І. Українська історіографія (XVIII – початок XX ст.). – К.: Генеза, 2000. – 256 с.
2. Пархета Л.П. Історіографія вивчення спадщини В.О. Сухомлинського
Режим доступу <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/155/1/parheta.pdf>
3. Савченко О. Розвиток сухомлиністики за десять років (1993-2003 рр.) / О.Савченко // Освіта України. – 2003. – 7 жовтня (№75). – С. 6.
4. Сухомлинська О. В.О.Сухомлинський об'єднує вчителів / О.Сухомлинська // Початкова школа. – 1993. – №10. – С. 13 – 15.